

บันทึกการประชุม

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ครั้งที่ ๔๙๑

วันอังคาร ที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๒๒๐ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายสุพจน์ ไข่มุกด์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอภิชาติ สุขัคคานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายนครินทร์ สิงห์เสณี	โฆษกกรรมการ
๕. นายอุดม รัฐอมฤต	โฆษกกรรมการ
๖. นางกิริระณา สุมาวงศ์	กรรมการ
๗. นางจุรี วิจิตรวาทการ	กรรมการ
๘. นายธิตินันท์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๙. นายธีรชัย ฌ นคร	กรรมการ
๑๐. นายภัทร คำพิทักษ์	กรรมการ
๑๑. นายภูมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	กรรมการ
๑๒. พลตรี วีระ โรจนนาค	กรรมการ
๑๓. นายศุภชัย ยาวะประภาษ	กรรมการ
๑๔. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	กรรมการ
๑๕. พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ

กรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. นายชาติชาย ฌ เชียงใหม่	(ลาการประชุม)
๒. นายประพันธ์ นัยโกวิท	(ลาการประชุม)
๓. นายอัชพร จารุจินดา	(ลาการประชุม)
๔. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	(ลาการประชุม)
๕. นายธนาวัฒน์ สัจจทอง	(ลาการประชุม)

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายนาถะ ดวงวิชัย

ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานประธานรัฐสภา

ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นายเจษฎ์ โทณะวณิก

๒. ศาสตราจารย์พิเศษ หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์

ผู้ชำนาญการประจำตัวกรรมการ

๑. นางสุภัทรา เชื้อรอด

๒. นางสาวฐิติพร วิชัยธนพัฒน์

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๓๕ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

คณะกรรมการมีมติเลื่อนรับรองบันทึกการประชุม

(บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๔๕๑ วันอังคาร ที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐ ถึงครั้งที่ ๔๙๐ วันอังคาร ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ อยู่ระหว่างการตรวจทานของคณะอนุกรรมการพิจารณาตรวจบันทึกการประชุม และรายงานการประชุม)

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

พิจารณาความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ก่อนเริ่มพิจารณาความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ประธานกรรมการสอบถามว่า ตามที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้มีหนังสือที่ ตผ ๐๐๑๓/๒๒๙๓ ลงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑ สอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ นั้น คณะอนุกรรมการตรวจพิจารณบันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญสามารถตอบข้อสอบถามดังกล่าวของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้หรือไม่

นายศุภชัย ยาวะประภาช กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการตรวจพิจารณบันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะอนุกรรมการสามารถตอบข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ในบางประเด็น แต่จำเป็นต้องให้นายธิตีพันธ์ุ เชื้อบุญชัย กรรมการ อดีตประธาน

อนุกรรมการพิจารณาศึกษาหลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ช่วยในการตอบข้อสอบถามดังกล่าวด้วย

ประธานกรรมการกล่าวว่า ประเด็นคำถามข้อ ๑. “การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินแผ่นดินของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ตามมาตรา ๗ และส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในการให้คำปรึกษา แนะนำ หรือเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ รวมทั้งการให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐในการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน นั้น คำว่า “การใช้จ่ายเงินแผ่นดิน” มีขอบเขตเพียงใดครอบคลุมถึงรายได้และหนี้สินของหน่วยรับตรวจด้วยหรือไม่” สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินอาจมีความมุ่งหมายที่จะขยายขอบเขตการใช้อำนาจในการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินแผ่นดินให้กว้างขึ้น จึงควรตอบคำถามเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน ซึ่งหากหน่วยรับตรวจได้นำเงินแผ่นดินไปชำระหนี้สิน การใช้จ่ายเงินแผ่นดินนั้นก็รวมถึงหนี้สินของหน่วยรับตรวจด้วย แต่การจัดเก็บรายได้ของหน่วยรับตรวจไม่ใช่การใช้จ่ายเงินแผ่นดิน จึงไม่อยู่ในอำนาจของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่จะตรวจสอบการใช้จ่ายเงินแผ่นดินได้ และการตรวจสอบการจัดเก็บรายได้มีหน่วยงานอื่นดำเนินการอยู่แล้ว

ส่วนประเด็นคำถามข้อ ๒. “การออกระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงาน ตามมาตรา ๓๒ (๓) และการใช้หน้าที่และอำนาจของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามมาตรา ๕๓ และมาตรา ๕๔ ซึ่งห้ามมิให้เรียกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสอบบัญชีจากหน่วยรับตรวจอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตามมาตรา ๕๕ นั้น คำว่า “ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่” และ “ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสอบบัญชี” รวมทั้ง “อันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์” มีความหมายเพียงใด และหมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายในเรื่องใดบ้าง” นั้น การห้ามมิให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินหรือเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมายเรียกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสอบบัญชีจากหน่วยรับตรวจอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์นั้น สถานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวซึ่งโดยหลักแล้วเมื่อมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสอบบัญชี สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินสามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวย่อมหมายถึงค่าตอบแทนในการทำงานที่รัฐทำงานให้

นายศุภชัย ยาวะประภาษ กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการตรวจพิจารณابันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญ สอบถามว่า ค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติหน้าที่สอบบัญชีของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหมายความว่าค่าล่วงเวลาในการสอบบัญชีด้วยหรือไม่ เนื่องจากในช่วงการรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... มีหน่วยงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งให้ข้อมูลว่า เมื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชีตามปกติแล้ว หากมีการสอบบัญชีล่วงเวลาราชการจะมีการเรียกเก็บค่าล่วงเวลาดังกล่าวอีก

ประธานกรรมการกล่าวว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินควรเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชีจากหน่วยรับตรวจโดยคำนวณจากค่าใช้จ่ายทั้งหมด จึงไม่ควรมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเป็นค่าล่วงเวลาในการสอบบัญชีอีก นอกจากนี้ การกำหนดห้ามมิให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินหรือเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมายดำเนินการสอบบัญชีโดยมีการเรียกค่าใช้จ่ายจากหน่วยรับตรวจอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์นั้น เป็นหลักการที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ศาลเรียกเก็บค่าธรรมเนียมศาล หรือสำนักงานบัญชีเรียกเก็บค่าสอบบัญชีจากผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีแล้ว การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวจึงไม่ใช่การขัดกันแห่งผลประโยชน์

นายศุภชัย ยาวะประภาช กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการตรวจพิจารณาบันทึกเจตนาธรรมร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญยึดถือหลักการมาโดยตลอดว่าหากเป็นการสอบถามเกี่ยวกับบทบัญญัติหรือเจตนาธรรมของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในลักษณะเป็นการตีความกฎหมาย คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะไม่ตอบในประเด็นดังกล่าว เนื่องจากไม่ได้อยู่ในหน้าที่หรืออำนาจของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย กรรมการ อดีตประธานอนุกรรมการพิจารณาศึกษาหลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... กล่าวว่า มาตรา ๕๕ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่ห้ามมิให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินหรือเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมายดำเนินการสอบบัญชีโดยมีการเรียกค่าใช้จ่ายจากหน่วยรับตรวจอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์นั้น เป็นบทบัญญัติที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ชี้แจงแล้วว่า ค่าสอบบัญชีที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเรียกเก็บจากบริษัทที่เป็นรัฐวิสาหกิจนั้น จะนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน รวมถึงเป็นค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ที่อาจต้องรับภาระหนักขึ้นในการสอบบัญชี

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรชี้แจงไปยังสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่า ประเด็นข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตามหนังสือที่ส่งมานั้นเป็นปัญหาการตีความกฎหมาย หากมีข้อสงสัยใดควรสอบถามไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ตีความกฎหมาย และสอบถามว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเคยมีหนังสือตอบข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินไปแล้วครั้งหนึ่งในประเด็นใด

นายนาถ ดวงวิชัย ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเคยมีหนังสือมายังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อขอรายงานการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าไม่ควรมอบรายงานการประชุมดังกล่าวทั้งหมดให้แก่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แต่ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินสอบถามเฉพาะประเด็นที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะชี้แจงเป็นหนังสือตอบข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเฉพาะในประเด็นนั้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า ประเทศไทยมีระบบกฎหมายเป็นระบบลายลักษณ์อักษรไม่ใช่ระบบจารีตประเพณี ดังนั้น ในการตีความกฎหมายจึงต้องยึดถือบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ โดยพิจารณาเจตนาธรรมหรือความมุ่งหมายของกฎหมายนั้นทั้งฉบับ เช่น การตีความกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนแห่งชาติที่กำหนดว่าการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติจะต้องเป็นพื้นที่ที่ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิครอบครองนั้น เจตนาธรรมของกฎหมายฉบับนี้คือต้องการสงวนที่ดินของรัฐให้คงสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ต่อไป โดยไม่ให้มีการทับซ้อนกับที่ดินที่ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิครอบครอง เป็นต้น

นายภัทระ คำพิทักษ์ กรรมการ กล่าวว่า ข้อสอบถามบางประการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินไม่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่จะตอบข้อสอบถามได้ แต่คำถามในข้อ ๓. “เจตนาธรรมหรือวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติกฎหมาย ตามหมวด ๗ วินัยการเงินการคลังมีว่าอย่างไร โดยเฉพาะการพิจารณาวินิจฉัยฐานความผิดตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐมีขอบเขตน้อยเพียงใด” นั้น อาจอยู่ในขอบเขตที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะตอบข้อสอบถามได้

นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย กรรมการ อดีตประธานอนุกรรมการพิจารณาศึกษาหลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... กล่าวว่า ประเด็นคำถามในข้อ ๓. ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินนั้น ก่อนที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน มีการอภิปรายแสดงความเห็นไว้ในกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐจะไม่มีกำหนดฐานความผิดหรือโทษไว้ในกฎหมาย แต่จะกำหนดฐานความผิดและโทษของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน ดังนั้น ในการตอบข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจึงควรยึดเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายดังกล่าวในการตอบข้อสอบถามสำหรับคำถามในข้อ ๑. ซึ่งเป็นกรณีที่ให้อำนาจผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไต่สวนเบื้องต้นในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน และคำถามในข้อ ๒. การกำหนดห้ามมิให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินหรือเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมายดำเนินการสอบบัญชีโดยมีการเรียกค่าใช้จ่ายจากหน่วยรับตรวจอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์นั้น เป็นบทบัญญัติที่ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจอธิบายถึงเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของบทบัญญัติดังกล่าวได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า บทบัญญัติกฎหมายตามหมวด ๗ ว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในการที่จะกำกับการตรวจสอบเงินแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายและวินัยการเงินการคลัง ส่วนเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายตามหมวด ๗ ว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ คือ กำหนดกรอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อที่จะดูแลการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังให้อยู่ในกรอบที่พอสมควร ทั้งนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่ใช่องค์กรที่มีหน้าที่อำนาจในการตีความกฎหมาย และเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นโดยมีสถานะเพียงชั่วคราวเท่านั้น ความเห็นของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอาจไม่มีผลในทางปฏิบัติที่จะใช้ยกขึ้นเป็นข้ออ้างในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ดังนั้น เมื่อหน่วยงานของรัฐมีประเด็นการตีความตามกฎหมายว่าจะปฏิบัติประการใด ก็จะต้องนำข้อเท็จจริงและกฎหมายเสนอต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็น เมื่อให้ความเห็นเป็นประการใดแล้วหน่วยงานของรัฐก็ต้องปฏิบัติตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๘๒

นายภัทร คำพิทักษ์ กรรมการ กล่าวว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเคยมีหนังสือสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ มายังคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งหนึ่งแล้ว ดังนั้น หากในครั้งนี้นี้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะไม่ให้ความเห็นหรือชี้แจงข้อสงสัยของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แต่ให้สอบถามไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกาแทน อาจเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและจะเกิดปัญหาตามมาได้

นายนาถะ ดวงวิชัย ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเคยมีหนังสือตอบกลับไปยังสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่มีหนังสือขอความอนุเคราะห์รายงานการประชุมที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... เพื่อนำไปพิจารณาประกอบการดำเนินการออกระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ว่า “ในการนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว

เห็นว่า ไม่สามารถที่จะสำเนารายงานการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญทุกครั้งพร้อมรับรองความถูกต้องให้แก่ท่านได้ เพราะเอกสารมีปริมาณเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญมีข้อเสนอแนะว่า เพื่อประโยชน์ในการประกอบการพิจารณาของท่าน หากท่านมีข้อสงสัยในประเด็นใดอาจมีการสอบถามเฉพาะประเด็นที่ท่านมีข้อสงสัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อท่านในการนำไปประกอบการพิจารณาต่อไป ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับเจตนารมณ์นั้น สามารถดูได้จากตัวบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ”

ประธานกรรมการกล่าวว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอาจส่งบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ในมาตรา ๗ มาตรา ๓๒ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ และมาตรา ๕๕ ให้แก่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ ส่วนข้อสงสัยที่เป็นประเด็นปัญหาข้อกฎหมายสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินควรสอบถามไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกา และสอบถามว่า การจัดทำบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นการบันทึกอย่างละเอียดหรือเป็นการบันทึกโดยสรุปเฉพาะประเด็นที่สำคัญ

นายนาถะ ดวงวิชัย ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า การจัดทำบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นการบันทึกโดยสรุปเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ซึ่งอาจมีความละเอียดมากกว่าบันทึกการประชุมของหน่วยงานอื่น แต่ไม่ใช่การบันทึกทุกตัวอักษรเหมือนกับการจัดทำรายงานการประชุม (ชวเลข)

นายศุภชัย ยาวะประภาษ กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการตรวจพิจารณานบันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า คำถามในข้อ ๑. และข้อ ๒. ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นการสอบถามในประเด็นของบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งบันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะไม่มีรายละเอียดในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินควรมีหนังสือขอรายงานการประชุมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... จากคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ประธานกรรมการสอบถามว่า ในขั้นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๗ ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ฉบับที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือไม่

นายธิตินันท์ เชื้อบุญชัย กรรมการ อดีตประธานอนุกรรมการพิจารณาศึกษาหลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... กล่าวว่า คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๗ วรรคสาม ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ฉบับที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในประเด็นเรื่องกำหนดให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจตรวจสอบการใช้จ่ายเงินแผ่นดินของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีที่ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีพฤติการณ์อันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติทราบ และให้มีอำนาจดำเนินการไต่สวนเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด เมื่อผลการไต่สวนเบื้องต้นปรากฏ เป็นประการใด ให้ส่งสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ประธานกรรมการกล่าวว่า การตอบข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินในข้อ ๑. ที่สอบถามว่า คำว่า “การใช้จ่ายเงินแผ่นดิน” มีขอบเขตเพียงใด ครอบคลุมถึงรายได้และหนี้สินของ หน่วยรับตรวจด้วยหรือไม่ นั้น ในหนังสือตอบข้อสอบถามควรอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างคำว่า “การใช้จ่ายเงินแผ่นดิน” กับคำว่า “การตรวจเงินแผ่นดิน” ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากคำว่า “การตรวจเงินแผ่นดิน” หมายความรวมถึงการตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน การรับเงิน การก่อหนี้สินผูกพัน ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายที่กว้างกว่าคำว่า “การใช้จ่ายเงินแผ่นดิน” ทั้งนี้ มอบหมายให้คณะกรรมการ ตรวจพิจารณابันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญพิจารณายกร่างหนังสือตอบข้อสอบถามของสำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดินแล้วนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาต่อไป

นายภัทร คำพิทักษ์ กรรมการ กล่าวว่า ในหนังสือตอบข้อสอบถามของสำนักงานการตรวจเงิน แผ่นดิน ควรตอบเฉพาะประเด็นคำถามข้อ ๓. จากนั้น จึงอธิบายเพิ่มเติมว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ไม่มีอำนาจในการตีความกฎหมาย หากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินประสบปัญหาเกี่ยวกับการตีความ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ สำนักงานการตรวจเงิน แผ่นดินควรสอบถามไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกา จะเหมาะสมกว่า

พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช กรรมการ กล่าวว่า แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตอบข้อหารือของ คณะกรรมการกฤษฎีกา จะต้องเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้วเท่านั้น หากเป็นเรื่องหารือเกี่ยวกับแนวทางการออกระเบียบ หรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ คณะกรรมการกฤษฎีกาจะไม่ตอบ ข้อหารือและส่งเรื่องคืนทุกกรณี

ประธานกรรมการกล่าวว่า การตอบข้อหารือของคณะกรรมการกฤษฎีกา หากเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐ หารือเพื่อให้คณะกรรมการกฤษฎีกาอธิบายบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ หรือระเบียบ คณะกรรมการกฤษฎีกา จะไม่ตอบข้อหารือ เนื่องจากไม่มีความชัดเจนว่าหน่วยงานของรัฐมีวัตถุประสงค์ในการนำข้อหารือดังกล่าว ไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด ดังนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาจะไม่ตอบข้อหารือในลักษณะดังกล่าว

จากนั้น ที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยพิจารณาบททวนความมุ่งหมายและคำอธิบาย ประกอบของมาตรา ๙๘ ซึ่งคณะกรรมการตรวจพิจารณาบันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญได้ปรับปรุง แก้ไขตามความเห็นของที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๔๙๐ วันอังคาร ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

มาตรา ๙๘

“มาตรา ๙๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- (๓) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ

- (๔) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔)
- (๕) อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
- (๖) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล
- (๗) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๘) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (๙) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- (๑๐) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน
- (๑๑) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง
- (๑๒) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง
- (๑๓) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
- (๑๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี
- (๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ
- (๑๖) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ
- (๑๗) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๑๘) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ หรือมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม”

ความมุ่งหมาย

“กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

คำอธิบายประกอบ

“(๑) การที่ต้องกำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลเพื่อมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากบุคคลที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติในฐานะที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยจึงต้องได้รับการกลั่นกรองคุณสมบัติเบื้องต้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้น ๆ จะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต มีความประพฤติและคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือของสาธารณชน โดยได้มีการบัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ (มาตรา ๙๓) กำหนดลักษณะว่า (๑) ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ (๒) คนตาบอดทั้งสองข้าง (๓) บุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี (๔) ผู้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๕) ข้าราชการประจำ (๖) บุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการประจำมาแล้ว และได้พ้นจากตำแหน่งราชการประจำมายังไม่ถึงหนึ่งปีในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากนั้นในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาจึงมีการปรับปรุงแก้ไขลักษณะต้องห้ามบางประการเพื่อให้เหมาะสมและเป็นไปตามสภาพสังคมในยุคนั้น ๆ เรื่อยมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ปรับปรุงบัญญัติลักษณะต้องห้ามหลายประการใหม่ เพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น บางกรณีเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (มาตรา ๘) และในหลายกรณีเป็นการบัญญัติเพิ่มขึ้นใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้บริหารบ้านเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามาบริหารบ้านเมือง

(๒) ในกรณีเพื่อให้เกิดความชัดเจนมีการปรับปรุงข้อความในอนุมาตรา (๗) และ (๘) ดังนี้

อนุมาตรา (๗) จากเดิมที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒ (๕) กำหนดว่า “เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง...” เป็น “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

เรื่องนี้ เดิมรัฐธรรมนูญได้มีวิธีการเขียนลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวกับการจำคุก ๒ แนวทาง กล่าวคือ แนวทางที่ ๑ การใช้คำว่า “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” ซึ่งแปลว่า ต้องได้รับโทษจริง ส่วนการใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ซึ่งหมายความถึง บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ แต่ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๓๖/๒๕๕๒ สรุปว่า แม้รัฐธรรมนูญจะใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน แต่การที่จะก่อให้เกิดผลร้ายต่อบุคคล จะต้องตีความอย่างแคบ กล่าวคือในส่วนที่เกี่ยวกับคำพิพากษา ต้องหมายถึงคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับผลของคำพิพากษา แม้จะบัญญัติว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ก็ต้องหมายความว่าบุคคลนั้นได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาเช่นเดียวกับที่เขียนว่า “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษา” เพราะฉะนั้นในการเขียนรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา จึงได้บัญญัติเสียใหม่เพื่อให้เกิดความชัดเจนเพื่อเปลี่ยนแปลงผลของคำวินิจฉัยของรัฐธรรมนูญให้ตรงตามเจตนารมณ์

อนุมาตรา (๘) จากเดิมที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒ (๗) กำหนดว่า “เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ” เป็น “เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” โดยเห็นว่า การที่บุคคลใดกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจนศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะไว้วางใจในความสุขุมได้ ไม่สมควรให้เข้ามามีอำนาจในการเมืองอีก

(๓) บัญญัติเพิ่มขึ้นใหม่ในอนุมาตรา (๑๐) และ (๑๑)

อนุมาตรา (๑๐) เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ โดยได้แนวคิดมาจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๕๗ ที่ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามว่า บุคคลที่จะเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านนั้น หากเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายบางประการตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๒ (๑๑) แล้ว ย่อมจะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านไม่ได้เลยตลอดชีวิต ไม่ว่าจะมีการล้างมลทินหรือได้รับอภัยโทษก็ตาม ดังนั้น สำหรับบุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐมนตรี จึงไม่ควรจะมีคุณสมบัติต่ำกว่าผู้ที่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน แต่อย่างไรก็ดี ในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดนั้น ได้มีการดัดแปลงแตกต่างไปจากความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ทั้งนี้ หลักการสำคัญของ

บทบัญญัติอนุมาตรา (๑๐) จะต้องยึดถือการที่ศาลได้วินิจฉัยว่าได้กระทำความผิดในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่เป็นสิ่งสำคัญ โดยไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุบรรเทาโทษอย่างไร หรือจะถูกลงโทษหรือไม่ ดังนั้น ในเวลาที่มีการล้างมลทินหรืออภัยโทษ จะทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับผลการล้างมลทิน หรือได้รับการอภัยโทษเลย เนื่องจากการล้างมลทิน คือ การลบล้างโทษที่บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาครบถ้วนและพ้นโทษแล้ว หรือการอภัยโทษ คือ การให้อภัยแก่ผู้ต้องโทษที่กำลังได้รับโทษอยู่ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องถูกลงโทษต่อไป ซึ่งเป็นการล้างโทษ ไม่ใช่การล้างความผิด ดังนั้น ผู้เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติอนุมาตรา (๑๐) ความผิดนั้นยังคงอยู่ จึงถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

อนึ่ง นิรโทษกรรม หมายถึง “การลบล้างการกระทำความผิดอาญาที่บุคคลได้กระทำความผิดแล้ว โดยมีกฎหมายที่ออกภายหลังการกระทำผิด กำหนดให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด และให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด”

อนุมาตรา (๑๑) บัญญัติหลักการใหม่ว่า บุคคลที่ “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง” ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะถือว่าบุคคลนั้นได้ทำทุจริตตั้งแต่ต้นแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่สมควรที่จะเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนอีกต่อไป เป็นหลักการที่เทียบเคียงเช่นเดียวกับผู้ทุจริตการสมัครสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการ ก็จะถูกตัดสิทธิในการสมัครสอบแข่งขันเช่นเดียวกัน

หมายเหตุ (๑) ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการห้ามผู้ที่เคยรับโทษจำคุก แต่พ้นโทษยังไม่ถึงวันเลือกตั้ง (ยกเว้นความผิดโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษซึ่งมีโทษเล็กน้อย เช่น การดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า การแจ้งความเท็จ ฯลฯ) ห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพบว่า ประชาชนร้อยละ ๗๐.๐ เห็นด้วย และร้อยละ ๓๐.๐ ไม่เห็นด้วย

(๒) ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการห้ามผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่าทุจริตต่อการเลือกตั้ง ห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่าประชาชนร้อยละ ๘๓.๒ เห็นด้วย และร้อยละ ๑๖.๘ ไม่เห็นด้วย”

ประเด็นการพิจารณา

นางสาววลัยพร ภารา เลขานุการอนุกรรมการตรวจพิจารณابันทึกเจตนาธรรมร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า คณะอนุกรรมการตรวจพิจารณابันทึกเจตนาธรรมร่างรัฐธรรมนูญมีประเด็นขอหารือที่ประชุม คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า คำอธิบายประกอบของมาตรา ๙๘ ในข้อ (๒) ควรอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความว่า “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” หมายถึง คำพิพากษาถึงที่สุดของศาลชั้นใดด้วยหรือไม่ และในข้อ (๓) ควรอธิบายความหมายคำว่า “นิรโทษกรรม” ด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า คำอธิบายประกอบของมาตรา ๙๘ ในข้อ (๒) ไม่ควรอธิบายเพิ่มเติม เพราะเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” หมายถึง คำพิพากษาถึงที่สุดของศาลชั้นใดก็ได้ เนื่องจากคำพิพากษาของศาลในบางคดีอาจถึงที่สุดโดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือถึงที่สุดโดยคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็ได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดี

นอกจากนั้น เสนอแก้ไขเพิ่มเติมคำอธิบายประกอบของมาตรา ๙๘ ในข้อ (๓) เป็นดังนี้

“(๓) บัญญัติเพิ่มขึ้นใหม่ในอนุมาตรา (๑๐) และ (๑๑)

อนุมาตรา (๑๐) เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่ขาดความน่าเชื่อถือในความสุจริตหรือผู้ที่เคยทำความผิดอันเป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์สาธารณะได้เข้ามาดำรงตำแหน่งในทางการเมือง โดยเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ที่ได้กำหนดคุณสมบัติ

และลักษณะต้องห้ามว่า บุคคลที่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านนั้น หากเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายบางประการตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๒ (๑๑) แล้ว จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านไม่ได้เลยตลอดชีวิต ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ หรือแม้แต่จะมีการล้างมลทิน หรือได้รับอภัยโทษในภายหลังก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับฐานความผิดนั้น ได้มีการกำหนดให้สอดคล้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะพึงมี ทั้งนี้ หลักการสำคัญของบทบัญญัติอนุมาตรา (๑๐) จะต้องยึดถือการที่ศาลได้วินิจฉัยว่าได้กระทำความผิดในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่เป็นสิ่งสำคัญ โดยไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุบรรเทาโทษอย่างไร หรือจะถูกลงโทษหรือไม่ โดยเหตุนี้ในเวลาที่มีการล้างมลทิน หรืออภัยโทษ จะทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับผลจากการล้างมลทิน หรือได้รับการอภัยโทษเลย เนื่องจากการล้างมลทิน คือ การลบล้างโทษที่บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาครบถ้วนและพ้นโทษแล้ว หรือการอภัยโทษ คือ การให้อภัยแก่ผู้ต้องโทษที่กำลังได้รับโทษอยู่ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องถูกลงโทษต่อไป ซึ่งเป็นการล้างโทษ ไม่ใช่การล้างความผิด ดังนั้น ผู้เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติอนุมาตรา (๑๐) ความผิดนั้นยังคงอยู่ จึงถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. เห็นชอบความมุ่งหมายของมาตรา ๙๘ ตามที่คณะอนุกรรมการตรวจพิจารณาบันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ โดยไม่มีการแก้ไข

๒. แก้ไขเพิ่มเติมคำอธิบายประกอบของมาตรา ๙๘ เป็นดังนี้

“(๑) การที่ต้องกำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลเพื่อมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากบุคคลที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติในฐานะที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยจึงต้องได้รับการกลั่นกรองคุณสมบัติเบื้องต้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้น ๆ จะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต มีความประพฤติและคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน โดยได้มีการบัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ (มาตรา ๙๓) กำหนดลักษณะว่า (๑) ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ (๒) คนตาบอดทั้งสองข้าง (๓) บุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี (๔) ผู้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมาไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท (๕) ข้าราชการประจำ (๖) บุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการประจำมาแล้วและได้พ้นจากตำแหน่งราชการประจำมาไม่ถึงหนึ่งปีในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากนั้นในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาจึงมีการปรับปรุงแก้ไขลักษณะต้องห้ามบางประการเพื่อให้เหมาะสมและเป็นไปตามสภาพสังคมในยุคนั้น ๆ เรื่อยมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ปรับปรุงบัญญัติลักษณะต้องห้ามหลายประการใหม่ เพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น บางกรณีเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (มาตรา ๘) และในหลายกรณีเป็นการบัญญัติเพิ่มขึ้นใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้บริหารบ้านเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามาบริหารบ้านเมือง

(๒) ในกรณีเพื่อให้เกิดความชัดเจนมีการปรับปรุงข้อความในอนุมาตรา (๗) และ (๘) ดังนี้

อนุมาตรา (๗) จากเดิมที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒ (๕) กำหนดว่า “เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยได้พ้นโทษมาไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง...” เป็น “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมาไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

เรื่องนี้ เดิมรัฐธรรมนูญได้มีวิธีการเขียนลักษณะต้องห้ามที่เกี่ยวกับการจำคุก ๒ แนวทาง กล่าวคือ แนวทางที่ ๑ การใช้คำว่า “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” ซึ่งแปลว่า ต้องได้รับโทษจริง ส่วนการใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ซึ่งหมายความถึง บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ แต่ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๓๖/๒๕๕๒ สรุปว่า แม้รัฐธรรมนูญจะใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน แต่การที่จะก่อให้เกิดผลร้ายต่อบุคคล จะต้องตีความอย่างแคบ กล่าวคือในส่วนที่เกี่ยวกับคำพิพากษา ต้องหมายถึงคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว ส่วนในเรื่องที่เกี่ยวกับผลของคำพิพากษา แม้จะบัญญัติว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ก็ต้องหมายความว่าบุคคลนั้นได้รับโทษจำคุก ตามคำพิพากษาเช่นเดียวกับที่เขียนว่า “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษา” เพราะฉะนั้นในการเขียนรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา จึงได้บัญญัติเสียใหม่เพื่อให้เกิดความชัดเจนเพื่อเปลี่ยนแปลงผลของคำวินิจฉัยของรัฐธรรมนูญให้ตรงตามเจตนารมณ์

อนุมาตรา (๙) จากเดิมที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒ (๗) กำหนดว่า “เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ” เป็น “เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” โดยเห็นว่า การที่บุคคลใดกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจนศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ย่อมไม่อยู่ในฐานะที่จะไว้วางใจในความสุจริตได้ ไม่สมควรให้เข้ามีอำนาจในทางการเมืองอีก

“(๓) บัญญัติเพิ่มขึ้นใหม่ในอนุมาตรา (๑๐) และ (๑๑)

อนุมาตรา (๑๐) เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่ขาดความน่าเชื่อถือในความสุจริตหรือผู้ที่เคยทำความผิดอันเป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์สาธารณะได้เข้ามาดำรงตำแหน่งในทางการเมือง โดยเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ที่ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามว่า บุคคลที่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านนั้น หากเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายบางประการตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๒ (๑๑) แล้ว จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านไม่ได้เลยตลอดชีวิต ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ หรือแม้แต่จะมีการล้างมลทิน หรือได้รับอภัยโทษในภายหลังก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับฐานความผิดนั้น ได้มีการกำหนดให้สอดคล้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมี ทั้งนี้ หลักการสำคัญของบทบัญญัติอนุมาตรา (๑๐) จะต้องยึดถือการที่ศาลได้วินิจฉัยว่าได้กระทำความผิดในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่สำคัญ โดยไม่ได้คำนึงว่ามีเหตุบรรเทาโทษอย่างไร หรือจะถูกลงโทษหรือไม่ โดยเหตุนี้ในเวลาที่มีการล้างมลทิน หรืออภัยโทษ จะทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับผลจากการล้างมลทิน หรือได้รับการอภัยโทษเลย เนื่องจากการล้างมลทิน คือ การลบล้างโทษที่บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาครบถ้วนและพ้นโทษแล้ว หรือการอภัยโทษ คือ การให้อภัยแก่ผู้ต้องโทษที่กำลังได้รับโทษอยู่ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องถูกลงโทษต่อไป ซึ่งเป็นการล้างโทษ ไม่ใช่การล้างความผิด ดังนั้น ผู้เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติอนุมาตรา (๑๐) ความผิดนั้นยังคงอยู่ จึงถือว่าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

อนุมาตรา (๑๑) บัญญัติหลักการใหม่ว่า บุคคลที่ “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง” ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะถือว่าบุคคลนั้นได้ทำทุจริตตั้งแต่ต้นแล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่สมควรที่จะเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนอีกต่อไป เป็นหลักการที่เทียบเคียงเช่นเดียวกับผู้ทุจริตการสมัครสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการ ก็จะถูกตัดสิทธิในการสมัครสอบแข่งขันเช่นเดียวกัน

หมายเหตุ (๑) ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการห้ามผู้ที่เคยรับโทษจำคุก แต่พ้นโทษยังไม่ถึงนับถึงวันเลือกตั้ง (ยกเว้นความผิดโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษซึ่งมีโทษเล็กน้อย เช่น การดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า การแจ้งความเท็จ ฯลฯ) ห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพบว่า ประชาชนร้อยละ ๗๐.๐ เห็นด้วย และร้อยละ ๓๐.๐ ไม่เห็นด้วย

(๒) ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการห้ามผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่าทุจริตต่อการเลือกตั้ง ห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่าประชาชนร้อยละ ๘๓.๒ เห็นด้วย และร้อยละ ๑๖.๘ ไม่เห็นด้วย”

มาตรา ๑๐๕

“มาตรา ๑๐๕ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นการว่างลงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกาเพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และให้นำความในมาตรา ๑๐๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) ในกรณีที่เป็นการว่างลงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง หากไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (๑) ให้เริ่มนับแต่วันเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (๒) ให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

การคำนวณสัดส่วนคะแนนของพรรคการเมืองสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เมื่อมีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้เป็นไปตามมาตรา ๙๔”

ความมุ่งหมาย

“กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง”

คำอธิบายประกอบ

“บทบัญญัติลักษณะนี้เคยมีมาก่อนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๑๑๙) และบัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (มาตรา ๑๐๙) ที่กำหนดวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างลง เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ส่วนความในวรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การคำนวณสัดส่วนคะแนนของพรรคการเมือง สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เมื่อมีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้เป็นไปตามมาตรา ๙๔ (ดูคำอธิบายประกอบตามมาตรา ๙๔)”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความว่า “บทบัญญัติลักษณะนี้เคยมีมาก่อนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (มาตรา ๑๑๘)” ในคำอธิบายประกอบย่อหน้าที่หนึ่ง ไม่ถูกต้องเนื่องจากในรัฐธรรมนูญทุกฉบับมีบทบัญญัติรองรับกรณีตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงไว้เช่นเดียวกัน แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มีบทบัญญัติที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และประเภทที่สองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ดังนั้น กรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ จึงกำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างว่ากรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร หรือหากเป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อว่างลงจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร ทั้งนี้ มอบหมายให้คณะอนุกรรมการตรวจพิจารณابันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญปรับปรุงคำอธิบายประกอบของมาตรา ๑๐๕ แล้วนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาอีกครั้ง

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. เห็นชอบความมุ่งหมายของมาตรา ๑๐๕ ตามที่คณะอนุกรรมการตรวจพิจารณابันทึกเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ โดยไม่มีการแก้ไข
๒. รอการพิจารณาคำอธิบายประกอบของมาตรา ๑๐๕

มาตรา ๑๐๖

“มาตรา ๑๐๖ ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด และสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่พรรคการเมืองตามวรรคหนึ่ง มีสมาชิกเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติตามวรรคหนึ่ง หรือเมื่อมีเหตุตามมาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ในกรณีเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง”

ความมุ่งหมาย

“กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการในการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้เกิดคุณภาพในการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ”

คำอธิบายประกอบ

“ตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมีบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ (มาตรา ๑๒๖) เป็นต้นมา และได้บัญญัติทำนองเดียวกันในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ เพื่อทำหน้าที่ถ่วงดุลและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็น

หัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด และสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ อย่างไรก็ตาม มิได้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ผู้นำฝ่ายค้านเป็นหัวหน้าพรรคว่าต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้ง ดังเช่นที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

อนึ่ง รัฐธรรมนูญนี้ได้กำหนดให้ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทและหน้าที่เพิ่มมากขึ้นในการขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาโดยไม่ลงมติได้ตามมาตรา ๑๕๕”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรปรับปรุงแก้ไขความมุ่งหมายของมาตรา ๑๐๖ ให้สมบูรณ์และเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความมุ่งหมายของมาตรา ๑๐๖ เป็นดังนี้

“กำหนดให้ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และวิธีการได้มาซึ่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร”

นอกจากนั้น สอบถามว่า ประเทศอังกฤษมีแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดให้มีตำแหน่ง Opposition Leader หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษ ไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษอย่างไร

นายเชษฐ โทณะวณิก ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ในประเทศอังกฤษกรณีที่พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลประสบปัญหาในการบริหารประเทศ ผู้ดำรงตำแหน่ง Opposition Leader หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษ จะมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลและได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อบริหารประเทศแทน แต่ในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศอังกฤษ นางมาร์กาเรต ฮิลดา แธตเชอร์ (Mrs. Margaret Hilda Thatcher) เป็นผู้หญิงคนเดียวที่ดำรงตำแหน่ง Opposition Leader แล้วได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศอังกฤษ

ประธานกรรมการมอบหมายให้นายเชษฐ โทณะวณิก ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เขียนอธิบายประวัติแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดให้มีตำแหน่ง Opposition Leader หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษ และประเทศไทยนำแนวคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใดเป็นฉบับแรก เพื่อนำมาอธิบายเพิ่มเติมในคำอธิบายประกอบของมาตรา ๑๐๖

นางจรี วิจิตรวาทการ กรรมการ กล่าวว่า ประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศอังกฤษ ผู้ดำรงตำแหน่ง Opposition Leader หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษ จะมีโอกาสเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาลและได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศอังกฤษว่าเกิดปัญหาในลักษณะใด เช่น ในสมัยที่นายเดวิด วิลเลียม ดอนัลด์ แคมเมอร์อน (Mr. David William Donald Cameron) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศอังกฤษได้เกิดปัญหาในการบริหารประเทศ นายเดวิด วิลเลียม ดอนัลด์ แคมเมอร์อน ก็สามารถแก้ไขปัญหภายในพรรคการเมืองที่ร่วมจัดตั้งรัฐบาลจนสามารถดำรงนายกรัฐมนตรีต่อไปได้ ผู้ดำรงตำแหน่ง Opposition Leader หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษในสมัยนั้นก็ไม่ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทนแต่อย่างใด ดังนั้น ในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศอังกฤษ จึงไม่มีความชัดเจนว่าเงื่อนไขทางการเมืองหรือเหตุการณ์ทางการเมืองลักษณะใดที่จะทำให้ผู้ดำรงตำแหน่ง Opposition Leader หรือผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษจะได้เป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาลและได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในทางทฤษฎีการเมือง บุคคลที่จะเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ จะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งรัฐบาลจากประมุขของประเทศนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองของประเทศนั้นๆ ว่าเป็นการปกครองในระบอบใด เช่น การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประธานาธิบดีเป็นประมุข เป็นต้น โดยหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้นำของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาล แต่หากพรรคการเมืองดังกล่าวไม่สามารถบริหารประเทศต่อไปได้ และไม่มีกรรมาธิการสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมืองที่มีสมาชิกพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอันดับที่สองก็มีสิทธิในการร่วมกับพรรคการเมืองอื่นในการจัดตั้งรัฐบาลได้

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติมความมุ่งหมายของมาตรา ๑๐๖ เป็นดังนี้

“กำหนดให้มีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และวิธีการได้มาซึ่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร”

๒. รอกการพิจารณาคำอธิบายประกอบของมาตรา ๑๐๖

จากนั้น นายอุดม รัฐอมฤต โฆษกกรรมการ รายงานผลการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการวิสามัญกิจการสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า ตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญให้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการวิสามัญกิจการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๒ วรรคเก้า ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งประเด็นปัญหาที่ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญกิจการสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการหารือคือ บุคคลที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งทั้งห้าคน จะสามารถดำเนินการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ทันทีหรือไม่ หรือต้องรอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาและคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งให้ครบเจ็ดคนก่อนจึงจะสามารถดำเนินการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ ซึ่งในประเด็นนี้ตนได้ชี้แจงว่า การเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติตามมาตรา ๒๐๖ ประกอบมาตรา ๒๑๗ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ นอกจากนั้น การดำเนินการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งสำหรับกรณีที่มีการสรรหาและคัดเลือกกรรมการการเลือกตั้งใหม่ทั้งหมด มาตรา ๑๒ วรรคเก้า ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้บัญญัติบังคับไว้แล้วว่า กรณีที่จะนำรายชื่อบุคคลที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนั้น จะต้องเสนอรายชื่อประธานกรรมการการเลือกตั้งไปพร้อมกันด้วย

ศาสตราจารย์พิเศษ หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สอบถามว่า กรณีบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้เป็นกรรมการการเลือกตั้งทั้งห้าคน เป็นบุคคลที่มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาทั้งหมด ผลการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นประการใด แตกต่างกับกรณีบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้เป็นกรรมการการเลือกตั้งทั้งห้าคนนั้น เป็นบุคคลที่มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาส่วนหนึ่ง และมาจากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอีกส่วนหนึ่ง หรือไม่ ส่วนตัวเห็นว่าองค์ประกอบของการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งควรประกอบด้วยกรรมการการเลือกตั้งที่มาจากการสรรหา และมาจากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จึงจะเหมาะสม ไม่ใช่มาจากส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น

นายสุพจน์ ไช้มุกด์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง กล่าวว่า ในขณะที่ตนดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เกิดเหตุการณ์ประธานศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เป็นเหตุให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเหลืออยู่ในตำแหน่งเพียงแปดคน นอกจากนั้น ในวันประชุมตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเลือกประธานศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่าง มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญลาการประชุมจำนวนสองคน จึงมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์ประชุมเพื่อเลือกประธานศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างเพียงหกคนเท่านั้น ก็ถือว่าครบองค์ประชุมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการลงมติเลือกประธานศาลรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่าง ส่วนข้อกังวลเกี่ยวกับการเลือกประธานองค์กระอิสระว่าควรมาจากบุคคลที่มาจาก การสรรหาของคณะกรรมการสรรหา หรือเป็นบุคคลที่มาจาก การคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกานั้น ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กระอิสระเมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้วจะไม่มี การแบ่งแยกกว่าเป็นกรรมการที่มาจาก การสรรหาของคณะกรรมการสรรหาหรือเป็นกรรมการที่มาจาก การคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แต่จะทำงานเป็นเนื้อเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกว่ามีที่มาอย่างไร ซึ่งในขณะที่ตนดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ก็มาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ จึงมีการนำวัฒนธรรมองค์กรศาลยุติธรรม คือ ลำดับอาวุโส มาใช้ในศาลรัฐธรรมนูญด้วย

ศาสตราจารย์พิเศษ หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งในครั้งนี้มี ความแตกต่างกับข้อเท็จจริงในการเลือกประธานศาลรัฐธรรมนูญดังที่กล่าวข้างต้น เนื่องจากการสรรหาและการคัดเลือกผู้สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งในครั้งนี้เป็น การสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งใหม่ทั้งหมด ดังนั้น การให้บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งทั้งห้าคนสามารถดำเนินการเลือกประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ทันทีที่จะเหมาะสมหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒ วรรคเก้า บัญญัติรองรับกรณีดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า กรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งไม่ครบจำนวนเจ็ดคน แต่มีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน ให้ผู้ได้รับความเห็นชอบเลือกคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้งแล้วนำรายชื่อขึ้นทูลเกล้าเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง นอกจากนั้น ในชั้นการยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญและองค์กระอิสระ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้ออกแบบกลไกการดำรงตำแหน่งของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและกรรมการองค์กระอิสระใหม่ โดยเปลี่ยนระบบการดำรงตำแหน่งจากเดิมที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งแทนให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ที่ตนแทน แต่ระบบการดำรงตำแหน่งของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและกรรมการองค์กระอิสระใหม่ กำหนดให้เริ่มนับวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ที่ตนตามวาระการดำรงตำแหน่งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยไม่คำนึงว่าวาระการดำรงตำแหน่งของผู้ที่ตนแทนนั้นจะเหลืออยู่เท่าใด

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งต่อไปในวันศุกร์ ที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมคณะกรรมาธิการ หมายเลข ๒๒๐ ชั้น ๒ อาคารรัฐสภา ๒

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและ
กล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๕.๒๐ นาฬิกา

นายณพนธ์ ชุติจันทร์
นิติกรปฏิบัติการ
นายรัฐภูมิ คำศรี
นิติกรชำนาญการพิเศษ
ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง
สำนักกรรมวิธีการ ๒
ผู้ตรวจทาน

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์